

GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO VNITŘNÍ POLITIKY
TEMATICKÁ SEKCE B: STRUKTURÁLNÍ POLITIKA A POLITIKA
SOUHRŇNOSTI

DOPRAVA A CESTOVNÍ RUCH

Sociální začleňování v oblasti veřejné dopravy EU

SHRNUTÍ

Abstrakt

Tato zpráva popisuje vazby mezi dopravou a sociálním začleňováním na základě nejnovější literatury a poskytuje důkazy v souvislosti se skupinami obyvatelstva, jež jsou vystaveny v těmto riziku sociálního vyloučení a nedostatečnému přístupu k dopravním službám. Zpráva rovněž uvádí příklady osvědčených postupů pro zlepšování dostupnosti veřejné dopravy pro nejzranitelnější uživatele s cílem nalézt na kolik vodítek ke zlepšení úlohy EU při zjednodušování uplatňování hlediska sociálního začleňování v politice veřejné dopravy.

Tento dokument si vyžádal Výbor pro dopravu a cestovní ruch Evropského parlamentu.

AUTO I

IRS - Istituto per la Ricerca Sociale: Manuela Samek Lodovici, Nicoletta Torchio

ODPOVĚDNÝ ADMINISTRÁTOR

Piero Soave
Tematická sekce Strukturální politika a politika soudržnosti
Evropský parlament
B-1047 Brusel
E-mail: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Aдриенн Борка

JAZYKOVÁ ZNĚNÍ

Originál: EN

O VYDAVATELI

Chcete-li se obrátit na tematickou sekci nebo si objednat její pravidelný měsíčník, pište na adresu: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Rukopis byl dokončen v březnu 2015.
© Evropská unie, 2015.

Tento dokument je k dispozici na internetu na této adrese:
<http://www.europarl.europa.eu/studies>

PROHLÁŠENÍ O VYLOUČENÍ ODPOVĚDNOSTI

Názory vyjádřené v tomto dokumentu jsou názory autora a nemusí nutně představovat oficiální postoj Evropského parlamentu.

Rozmnožování a překlady pro nekomerční účely jsou povoleny, pokud je uveden zdroj a vydavatel je předem upozorněn a obdrží kopii.

SHRNUTÍ

Sociální dimenzi veřejné dopravy byla v akademické literatuře a v oblasti tvorby politiky velmi dlouho věnována jen velmi malá pozornost. Přitom je zcela jisté, že problémy v oblasti dopravy související se stárnutím obyvatelstva, chudobou, migrací a nevýhodnou zeměpisnou polohou dosáhnou v blízké budoucnosti ještě většího rozměru. Proto musí být sociální úloha dopravy začleněna do dopravních politik a musí být věnována větší pozornost zvláště potřebám v oblasti mobility nejzranitelnějších skupin uživatelů dopravy. Aby veřejná doprava zůstala finančně životaschopná, je nezbytné zohlednit lepší přístupnost dopravy pro starší osoby a osoby s omezenou možností pohybu, kvalitnější služby a nižší jízdné pro všechny cestující společně s požadavkem na větší udržitelnost. Nové služby environmentálně a energeticky udržitelné veřejné dopravy a podpora jejich využívání jsou navíc pro snižování negativních dopadů automobilového provozu zcela zásadní.

Tato zpráva poskytuje přehled literatury a empirických důkazů týkajících se vazby mezi veřejnou dopravou a sociálním začleněním. Zde jsou uvedeny hlavní výsledky:

- Veřejná doprava hraje klíčovou úlohu při zhoršování a zmírňování sociálního vyloučení zranitelných a znevýhodněných skupin obyvatel tím, že ovlivňuje přístup těchto osob k základním službám a rovněž k zaměstnanosti a společenským vztahům. Na znevýhodněné skupiny obyvatel mohou mít nepříznivý dopad také negativní vlivy dopravního systému na životní prostředí, bezpečnost a veřejné zdraví.
- Znevýhodněné a zranitelné skupiny mají různé potřeby (potřebují mít přístup ke vzdělání, do zaměstnání, ke zdravotní péči atd.) a problémy v dopravě se jich dotýkají mnoha způsoby. Politiky a opatření v oblasti veřejné dopravy proto musejí být speciálně uzpůsobeny potřebám uživatelů a vycházet z jejich kritiky. Přesto je mobilita znevýhodněných skupin obyvatel stále věnována velmi málo pozornosti a tato problematika je jen velmi málo zkoumána.
- Veřejná doprava není jediným prostředkem, jak snížit problémy s mobilitou znevýhodněných skupin obyvatel. Řešení problematiky mobility v souvislosti se sociálním začleněním vyžaduje vzájemnou spolupráci mezi dopravou a politikami v oblasti dobrých životních podmínek, což by mohlo znamenat složitější a zdoluhavější rozhodovací postupy.
- K úsilí politiky v oblasti veřejné dopravy o zmírňování sociálního vyloučení mohou přispět nové dopravní technologie. Ty mohou poskytovat i flexibilní a nákladově efektivní služby. K nízkonákladovým řešením specifických potřeb může přispět rovněž intenzivnější zapojení soukromých poskytovatelů a nevládních organizací do dobrovolnické činnosti.
- Díky zvyšujícím se požadavkům, aby byla věnována větší pozornost potřebám mobility a potřebám znevýhodněných skupin obyvatel a územních oblastí, což se týká přístupnosti dopravy, se na úrovni EU a na vnitrostátní i místní úrovni zvyšuje povědomí o tom, jaký význam má doprava pro sociální začlenění. V posledních letech bylo v souvislosti se zvláštními potřebami těchto skupin provedeno několik opatření, a to v těsné spolupráci s poskytovateli a programy EU.

V zájmu vytvoření inkluzivního systému veřejné dopravy je nezbytné, aby se otázka přístupnosti a bezpečnosti dopravních prostředků a otázka pohodlného cestování staly prioritou dopravní politiky. To znamená, že je nezbytné zlepšit:

- všechny fáze cestování, včetně zón pro chodce, aby lidé s omezenou možností pohybu neměli problém se k veřejné dopravě dostat a využívat ji;
- uzpůsobení dopravních zařízení tak, aby vycházelo vstříc zvláště potřebám zranitelných skupin;

- bezpečnost a ochranu v oblasti veřejné dopravy, což jsou klíčové aspekty, které se neumožňují dotýkat žen a starších osob. Otázka bezpečnosti by měla být zohledněna rovněž v souvislosti s navrhováním parkovišť a nádraží;
- poskytování služeb a cenové struktury;
- schopnost veřejných orgánů nalézt inovativní řešení pro oblast dopravních služeb, aktivizovat a koordinovat různé dopravce na různých úrovních s cílem poskytovat integrované a flexibilní dopravní služby zajišťující dopravu na různé místa určení, a umožnit nejzranitelnějším skupinám obyvatel cestovat na krátké a dlouhé vzdálenosti i do zahraničí;
- technologická řešení na podporu vytváření sítí, koordinací iniciativ a pro zlepšení dopravní účinnosti a flexibility při řešení různých potřeb v oblasti mobility a vzorců mobility s vynaložením pokud možno nízkých nákladů.

Orgány EU mohou zastávat velmi důležitou úlohu při řešení veškerých níže uvedených otázek:

- Orgány EU by mohly hrát významnější úlohu, pokud jde o koordinaci v oblasti sociálních a dopravních politik na základě článku 9 Lisabonské smlouvy (SFEU), tj. na základě horizontální sociální doložky Lisabonské smlouvy, která vyzývá ke zvýšenému zaměření na sociální rozměr politik EU.
- Orgány EU mohou do veřejné dopravy zavést inkluzivní přístup, a to tím, že budou podporovat posilování kapacit prostřednictvím zvláštních pokynů a společných norem EU a tím, že vytvoří certifikační systém přístupnosti vozidel, dopravní infrastruktury, informací a stanovování cen v dopravě.
- Orgány EU mohou prosazovat a finančně podporovat osvětlová opatření a výměnu osvětlených postupů.
- Mohou zlepšit evropský statistický systém, a to tak, že údaje budou rozloženy podle uživatelů dopravy, aby bylo možné monitorovat vývoj systému veřejné dopravy, a že budou podporovat technický výzkum a výzkum hodnocení politik navržený k hodnocení hospodářských a sociálních přínosů (nákladů) veřejné dopravy v evropských zemích.
- V konečném důsledku by měly podporovat účast občanů na rozhodovacích procesech, aby bylo možné zohledňovat potřeby skupin obyvatel a oblastí, kterým hrozí marginalizace a sociální vyloučení. Je nezbytné zapojit je do konzultací, projektového plánování a rozhodovacích procesů, a to především v případě procesů týkajících se projektů a programů spolufinancovaných z evropských fondů.

Na podporu těchto politik jsou k dispozici různé nástroje, například:

- V právních předpisech se může vyžadovat, aby byla při regulaci dopravy zohledněna přístupnost a dodržování norem EU by se mohlo stát povinným v případech, kdy jsou využívány evropské fondy, jako je tomu v případě strukturálních fondů, kde právní požadavky zahrnují požadavek na přístupnost dopravy jako zcela nezbytnou podmínku poskytnutí finančních prostředků.
- Evropské strukturální fondy je možné použít na podporu politik integrovaného plánování dopravy a sociálního začlenění a na podporu pilotních programů a projektů, které se zabývají potřebami znevýhodněných skupin obyvatel a oblastí. Programy EU pro inovace v dopravním systému (např. Horizont 2020) by mohly upravit poskytování finančních prostředků EU na výzkumné projekty v oblasti dopravy, jejichž cílem je zlepšit přístupnost dopravy pro zranitelné skupiny a podporovat šíření výsledků aplikovaného výzkumu v dopravním plánování.